

Een blik op drie jaar besluitvormingspraktijk van de (Nederlandstalige) commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling (1999-2001)*

Eric Maes**

1 Een korte situering van de V.I.-commissies en het ‘Overlegplatform V.I.’

In de nasleep van de ophefmakende gebeurtenissen in de zomer van 1996 en aansluitend op de aanbevelingen van de parlementaire onderzoekscommissie-Dutroux, werd het systeem van de voorwaardelijke invrijheidstelling in ons land, hoewel reeds langer bekritiseerd en meerdere hervormingsvoorstellen gelanceerd (waarvan het meest recente in de ‘*Oriëntatienota Strafbeleid en gevangenisbeleid*’ van voormalig minister van Justitie Stefaan De Clerck in juni 1996), nog vrij recent grondig hervormd. Met de wetten van 5 en 18 maart 1998 werd niet alleen de V.I.-procedure (van toekenning en opvolging) getransformeerd¹, maar werden – enigszins vergelijkbaar met de reeds veel eerder ingerichte probatiecommissies en commissies voor de bescherming van de maatschappij – binnen het kader van de ‘gewone’ penitentiaire strafuitvoering zgn. commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling opgericht. In tegenstelling tot hun illustere voorgangers gaat het hier om commissies waarvan de leden *voltijds* met hun specifieke, door de wet toegekende, opdracht zijn belast. Bovendien komt ook de multidisciplinaire benadering in de concrete samenstelling van de commissies sterker tot uiting dan bij voornoemde voorgangers.

Officieel aangekondigd als een maatregel om de besluitvorming van de commissies op elkaar af te stemmen en te stroomlijnen, maar ook bedoeld als een instrument om de beleidsverantwoordelijken te informeren over het reilen en zeilen van de “geboorteling”, zijn de commissies – in samenspraak met andere actoren - er toe gehouden jaarlijks een activiteitenverslag aan de minister van Justitie voor te leggen. Dit verslag spruit voort uit de werkzaamheden van het zgn. ‘Overlegplatform V.I.’ dat krachtens de wettelijke bepalingen minstens tweemaal per jaar dient te vergaderen².

* Met dank aan Rob Perriëns en Freddy Pieters, voorzitters van de commissie voor voorwaardelijke invrijheidstelling te Antwerpen resp. Brussel (Nederlandstalig) voor hun nuttige en constructieve opmerkingen en inlichtingen bij een eerdere versie van deze tekst.

** Wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Strafrecht, K.U. Leuven, en plaatsvervangend assessor strafuitvoering bij de Commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling bij het Hof van Beroep te Gent.

¹ Wet 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen de abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *B.S.*, 2 april 1998, 10017-10023.

Wet 18 maart 1998 tot instelling van de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, *B.S.*, 2 april 1998, 10041-10046, *err.*, 7 augustus 1998, 25361.

² Art. 11, § 1 van het K.B. van 10 februari 1999 stelt dat de voorzitters van de commissies en de directeurs-generaal van het Directoraat-generaal Strafinrichtingen en het Directoraat-generaal Rechterlijke Organisatie of hun plaatsvervangers minstens tweemaal per jaar samenkomen “(...) met het oog op onderling overleg en uitwisseling van informatie betreffende de toepassing van de wet betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en de wet tot instelling van de commissies en met het oog op het opstellen van een jaarlijks activiteitenverslag met betrekking tot hun werking en die van de commissies.” (K.B. 10 februari 1999 houdende uitvoeringsmaatregelen inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling, *B.S.*, 23 februari 1999). Op deze vergaderingen kunnen ook de andere commissieleden, de aan de commissies verbonden leden van het openbaar ministerie, de secretarissen en de onderscheiden plaatsvervangers worden uitgenodigd (art. 11, § 2 K.B. 10 februari 1999). Het latere K.B. van 12 juni 2001 (*B.S.*, 21 juli 2001) vult het eerdere uitvoeringsbesluit aan in die zin dat het activiteitenverslag waarvan sprake vóór 31 maart aan de minister van Justitie moet worden overgemaakt. Zie inzake deze problematiek ook: Smaers, G., “Het trieste verhaal van het eerste geheime jaarverslag van de VI-commissies”, *Fatik, Tijdschrift voor Strafbeleid en gevangeniswezen*, jg. 19, nr. 91 (september 2001), 25-26.

Nu de commissies intussen ruim drie jaar werkzaam zijn en er ook telkens een activiteitenverslag met o.m. informatie over de V.I.-besluitvorming en –opvolging werd vrijgegeven, is het niet overbodig even van dichtbij stil te staan bij de werking van deze commissies. De betreffende cijfergegevens, opgenomen in de activiteitenverslagen, zijn publiekelijk toegankelijk (via het internet)³, en werden - voor wat de Nederlandstalige V.I.-commissies betreft - tevens aan de pers voorgesteld ter gelegenheid van de officiële voorstelling van de ‘mission statement’ van de (Nederlandstalige) V.I.-commissies op 1 maart 2002 in de Assisenzaal van het gerechtshuis te Antwerpen⁴. Niettegenstaande gericht en uitvoeriger wetenschappelijk onderzoek terzake zeker geen overdreven luxe zou zijn - de (Nederlandstalige) commissies dringen er in hun opdrachtverklaring trouwens zelf op aan -, en de weergegeven cijfers met de nodige omzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden, is het o.i. niettemin toch zinvol in deze beknopte bijdrage de algemene en meest opvallende tendensen van naderbij te bekijken.

2 Wat doen ze zoal, de (Nederlandstalige) V.I.-commissies?

2.1 Hoe zit het nu eigenlijk met de caseload van de V.I.-commissies ?

Een eerste reeks van cijfers die door de Nederlandstalige commissies worden gepresenteerd, heeft betrekking op het aantal nieuw aanhangig gemaakte dossiers (= som van toekenningen en afwijzingen V.I.). Deze cijfers leren ons iets over de feitelijke caseload van de verschillende commissies, al moet opgemerkt dat niet alleen de nieuw aanhangig gemaakte dossiers de caseload bepalen, doch tevens de V.I.-opvolging in dit verband van bijzonder belang is (*infra*, d.w.z. de opvolging van personen die reeds in vrijheid zijn gesteld).

Wanneer het *aantal nieuw aanhangig gemaakte dossiers* als maatstaf voor de caseload wordt gehanteerd, dan blijkt de dossierlast van de V.I.-commissies gedurende de eerste werkingsjaren (1999-2001) voortdurend te stijgen. Uitzondering hierop vormt de commissie Gent waar in 2001 een daling van het aantal nieuwe dossiers merkbaar is ten opzichte van 2000. Het overall merkbare lager aantal dossiers in 1999 kan, alleszins voor een belangrijk deel, worden verklaard door het feit dat 1999 geen volledig werkjaar was, aangezien de commissies pas sedert 1 maart 1999 van start gingen.

---

³ Deze jaarverslagen zijn consulteerbaar op het internet, webpagina <http://www.just.fgov.be>, onder de rubriek Organisatie - Administratieve rechtscolleges.

⁴ Zie in verband met de ‘mission statement’: Perriëns, R., Pieters, F. en Piron, P., “Missie, visie, doelstellingen en acties van de Nederlandstalige commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling”, *Panopticon*, 2002, 250-254.

De cijfers die in de diverse tabellen in de tekst worden gepresenteerd, zijn deze die naar aanleiding van de persconferentie wereldkundig werden gemaakt - met uitzondering van de cijfers met betrekking tot de Franstalige V.I.-commissies (onder punt 3). Mogelijks afwijkende cijfers (zoals gepubliceerd in de jaarverslagen) kunnen worden geconsulteerd in de afsluitende overzichtstabel bij deze bijdrage. Geopteerd werd voor een analyse op basis van de naar aanleiding van de persconferentie - en dus ook meest recent - vrijgegeven cijfers aangezien hierbij rekening werd gehouden met een aantal - zij het eerder kleine - vroegere registratiefouten (m.a.w. gaat het soms om gecorrigeerde cijfergegevens).

De op de persconferentie verspreide gegevens werden, met aansluitende commentaren van de V.I.-commissies, ook reeds gepubliceerd in een themanummer van het tijdschrift “Metanoia” rond de voorwaardelijke invrijheidstelling (X, “Cijfermateriaal met betrekking tot de eerste drie werkingsjaren”, *Metanoia*, maart 2002, 77-83).

Tabel 1: Nieuw aanhangig gemaakte dossiers (Nederlandstalige V.I.-commissies 1999-2001)

Commissie	Jaar		
	1999	2000	2001
<i>Antwerpen</i>	(110)	164	180
<i>Brussel-Nl</i>	(101)	147	165
<i>Gent</i>	(150)	197	163

Voor de globale stijging van het aantal nieuwe aanhangig gemaakte dossiers tussen 1999 en 2001 (commissies Antwerpen en Brussel) - zij het met de nodige reserves ten aanzien van de cijfers voor 1999 (*supra*) - kunnen diverse mogelijke verklaringen worden aangevoerd. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan een uitbreiding van de ‘doelgroep’ die bepaald wordt door de stijgende gevangenisbevolking - met name van de categorie langgestraften -, een gewijzigd ‘adviserings’-beleid van de personeelscolleges, en/of de gestage wegwerking van de procedurele achterstand in de V.I.-procedure in - wat althans de Nederlandstalige V.I.-commissies betreft - het eerste werkingsjaar⁵.

Hoewel moeilijk, zonet onmogelijk uit de cijfers te achterhalen is hoe de dossiertoeename verklaard moet worden - de beschikbare data laten op dit vlak geen decisieve uitspraken toe -, is het gezien de wettelijke procedurele constructie op zich al, wel duidelijk dat de personeelscolleges een determinerende factor vormen bij de bepaling van de omvang van de caseload van de V.I.-commissies.⁶ Een min of meer restrictief ‘adviserings’-beleid door de personeelscolleges heeft met name een sterke invloed op het aantal dossiers dat door de commissies moet worden behandeld. Hun advies is immers vaak bepalend of een dossier door de commissies kan worden behandeld: in het kader van de V.I.-procedure kunnen de personeelscolleges een zaak tweemaal voor vrij lange tijd voor behandeling door de V.I.-commissies uitstellen zonder dat de gedetineerde hiertegen enig verhaal heeft. Pas na drie opeenvolgende negatieve adviezen door het personeelscollege kan de gedetineerde de V.I.-commissie zelf laten vatten. Differentiaties in de ‘soepelheid’ waarmee personeelscolleges met hun V.I.-dossiers omspringen bepalen dus in concreto “hoeveel werk” de V.I.-commissies voorgeschoteld krijgen, en verklaren bijgevolg – althans voor een groot deel – verschillen in omvang van de respectievelijke caseloads.

In eerder onderzoek (Maes *et al.*, 2001) werd voor 1999 (periode 1 maart - 1 december 1999) reeds vastgesteld dat de ‘vermoede’ gestrengheid van sommige personeelscolleges (zo bijv. slechts 14% positieve adviezen op het totaal aantal adviezen uitgebracht door het personeelscollege van de gevangenis Merksplas) verantwoordelijk was voor de relatief kleine

⁵ Aan Nederlandstalige kant was de achterstand in de V.I.-procedure begin 2000 weggewerkt (persoonlijke mededeling voorzitter V.I.-commissie Brussel).

⁶ Drie maanden vóór de toelaatbaarheidsdatum voor invrijheidstelling van de veroordeelde (art. 2, al. 2, 1° wet 5 maart 1998) dient het personeelscollege, na de veroordeelde gehoord te hebben, te onderzoeken of de toelaatbaarheidsvoorwaarden voor V.I. vervuld zijn (art. 3, § 1 wet 5 maart 1998). Indien het college oordeelt dat de voorwaarden voor voorwaardelijke invrijheidstelling *niet* zijn vervuld, stelt zij de datum vast waarop zij het dossier opnieuw zal onderzoeken. Dit uitstel mag niet meer dan zes maanden bedragen, of meer dan één jaar indien het gaat om een persoon die veroordeeld is tot levenslange straf (art. 3, § 2 wet 5 maart 1998). Indien het personeelscollege drie opeenvolgende malen van oordeel is dat de voorwaarden niet zijn vervuld, vat de directeur van de strafinrichting, op verzoek van de gedetineerde, de commissie (art. 3, § 3, laatste alinea wet 5 maart 1998). Indien het personeelscollege van oordeel is dat de voorwaarden wél vervuld zijn, stelt de directeur van de strafinrichting een voorstel inzake voorwaardelijke invrijheidstelling op (art. 3, § 3, 4° wet 5 maart 1998) Binnen de tien dagen nadat het personeelscollege haar advies heeft uitgebracht, wordt het voorstel van de directeur overgemaakt aan de minister en aan het parket dat de vervolging heeft uitgeoefend (art. 3, § 4 wet 5 maart 1998). Het openbaar ministerie beschikt over één maand om zijn gemotiveerd advies over de afwezigheid van tegenindicaties (voorwaarden bedoeld in art. 2, al. 2, 3° wet 5 maart 1998) over te maken aan de minister van Justitie. Binnen de twee maanden na ontvangst van het voorstel van de directeur maakt de minister het voorstel van de directeur samen met zijn advies en met dit van het parket over aan de bevoegde commissie (art. 3, § 5 wet 5 maart 1998).

caseload van de commissie Antwerpen. Een vergelijking tussen de ‘potentiële’ en ‘werkelijke’ caseload⁷ van de verschillende V.I.-commissies wees toen dan ook uit dat de V.I.-commissie Antwerpen op het vlak van de dossierlast sterk ondervertegenwoordigd was ten opzichte van de andere V.I.-commissies.

Tabel 2: Vergelijking werkelijke en potentiële caseload Nederlandstalige V.I.-commissies 1999 (1 maart - 1 december)

Commissie	Caseload		
	(A) <i>Werkelijk</i>	(B) <i>Potentieel</i>	<i>Verhouding (A)/(B)</i>
<i>Antwerpen</i>	141	435	32.4
<i>Brussel-Nl</i>	145	281	51.6
<i>Gent</i>	220	449	49.0

Een soepeler adviseringsbeleid door de personeelscolleges kan dan mogelijks ook de toename in de dossierlast van de respectievelijke commissies tussen 1999 en 2001 verklaren. Zoals de daling van het aantal nieuw aanhangig gemaakte dossiers voor de commissie Gent (tussen 2000 en 2001) het gevolg zou kunnen zijn van een aanpassing van de beslissingscriteria van de personeelscolleges die meer afgestemd worden op de gepercipieerde beslissingsprincipes van de commissie⁸, zou voor de andere commissies hetzelfde, maar dan in omgekeerde zin, kunnen gelden (evolutie van een aanvankelijk strengere naar een meer soepele houding van de personeelscolleges).

Wanneer de *opvolgingsdossiers* als maatstaf voor de bepaling van de caseload worden genomen⁹, blijkt duidelijk dat de commissie Brussel op dit vlak het zwaarst belast is met jaarlijks gemiddeld 470 dossiers (gemiddelde voor de jaren 1999-2001). De commissies Antwerpen en Gent situeren zich op dit vlak recent op ongeveer gelijke hoogte (in 2001: resp. 379 en 382 dossiers), daar waar de caseload – uitgedrukt in aantal opvolgingsdossiers - van de commissie Gent in het eerste werkingsjaar nog beduidend hoger lag (toentertijd 58 dossiers meer dan de commissie Antwerpen).

⁷ De werkelijke caseload betreft het aantal dossiers waarvoor de V.I.-commissies daadwerkelijk gevat (zouden) worden (na een positief advies van het personeelscollege of een vating na tenminste drie opeenvolgende negatieve adviezen): de berekening gebeurde hier op basis van het aantal dossiers waarin het personeelscollege positief adviseerde of drie maal negatief adviseerde zonder dat de dossiers noodzakelijkerwijze reeds daadwerkelijk door de commissies ontvangen zouden zijn (in principe dienen de dossiers binnen een termijn van 70 dagen bij de commissies toe te komen). De potentiële caseload verwijst naar de maximaal mogelijke caseload, d.w.z. uitgaande van de veronderstelling dat voor elke gedetineerde die voor het personeelscollege verscheen, een positief advies zou zijn uitgebracht.

⁸ Persmap “*Mission statement*” d.d. 1 maart 2002.

⁹ Voor de inschatting van de caseload mogen de cijfers aangaande het aantal opvolgingsdossiers niet gecumuleerd worden met de nieuw aanhangig gemaakte dossiers in hetzelfde jaar gezien in dat geval een aantal dossiers (nl. deze waarin een V.I. wordt toegekend) dubbel worden geteld.

Tabel 3: Aantal voorwaardelijk invrijheidgestelden van wie de begeleiding op het einde van het jaar (31 december) lopende is (Nederlandstalige V.I.-commissies 1999-2001)

Commissie	Jaar		
	1999	2000	2001
<i>Antwerpen</i>	360	365	379
<i>Brussel-Nl</i>	493	448	468
<i>Gent</i>	418	392	382

De zware caseload van de commissie Brussel (Nederlandstalig) wanneer uitgedrukt in aantal opvolgingsdossiers, hoeft geen verwondering te wekken. Deze commissie ontvangt immers V.I.-voorstellen/verzoeken (en is dan ook bevoegd voor de opvolging van deze veroordeelden) vanuit strafinrichtingen die veel langgestraften herbergen (o.a. Leuven-Centraal). Proeftermijnen van vijf en zelfs tien jaar (in geval van levenslange straffen) zijn voor deze commissie dan ook geen uitzondering: deze veroordeelden blijven m.a.w. dus per definitie gedurende lange tijd voorwerp uitmaken van de opvolgingsdossiers van de betreffende commissie.

Wanneer de caseload wordt uitgedrukt in termen van een *gecombineerde maat* waarbij het aantal nieuw aanhangig gemaakte dossiers (jaar x) wordt gecumuleerd met het aantal lopende opvolgingsdossiers op het eind van het jaar voordien (jaar x-1), dan blijkt ook hier de commissie Brussel de grootste werklast te hebben. Verder valt dan af te lezen dat de caseloads van de commissies Gent en Antwerpen niet substantieel van elkaar verschillen. Op basis van deze cijfers mag dan ook worden gesteld dat de in de V.I.-wetgeving doorgevoerde territoriale bevoegdheidsverdeling (waarbij dus verschillende gevangenissen aan een bepaalde commissie werden toegewezen) – louter kwantitatief gezien - een vrij evenwichtige dossierlast oplevert.

Tabel 4: Caseload op basis van een gecombineerde maat (Nederlandstalige V.I.-commissies, 2001)

Commissie	Jaar 2001		
	Lopend	Nieuw	Totaal
<i>Antwerpen</i>	365	180	545
<i>Brussel-Nl</i>	448	165	613
<i>Gent</i>	392	163	555

Niettemin moet worden aangestipt dat de caseload van de commissies zich niet enkel laat vertalen in het aantal dossiers, doch dat ook andere factoren hier bepalend zijn, zoals bijv. kwalitatieve verschillen in de voorgedragen dossiers, verschillen in interne werking van de V.I.-commissies (bijv. motivering van de beslissingen), het aantal gevangenissen waarvoor men bevoegd is (elke commissie dient minstens één keer per maand te zetelen in elke strafinrichting die onder haar bevoegdheid valt), en de spreiding van deze inrichtingen - m.n. de daaraan gekoppelde reistijden. Deze laatste aspecten spelen vooral ten aanzien van de commissie Brussel een belangrijke rol: deze commissie is bevoegd voor maar liefst negen

strafinrichtingen, verspreid over quasi het volledige Vlaamse landsgedeelte (van Tongeren tot Oudenaarde).

2.2 *Beslissen over V.I.: zijn de commissies echt wel strenger?*

Het zal wellicht niemand verbazen dat door de verschillende betrokken actoren druk gespeculeerd werd over de vraag of de nieuw geïnstalleerde V.I.-commissies nu stenger zouden zijn in het toekennen van een V.I. dan de minister van Justitie onder het vroegere systeem. In academische kringen (o.a. Mary, 1998) maar ook in het praktijkveld (Meyvis, 1997) werd ter gelegenheid van de totstandkoming van de nieuwe V.I.-wetgeving alleszins al gewezen op o.m. de uitbreiding en toenemende professionalisering van de penitentiaire adviesverlenende instanties (*in casu*, de psychosociale teams) en de verstrenging van de V.I.-toelaatbaarheidscriteria (o.a. het reclasseringsplan waaruit de inspanning en bereidheid tot reïntegratie van de veroordeelde moet blijken) zonder dat tegelijkertijd de reclasseringsmogelijkheden van gedetineerden gevoelig werden versterkt. Gevreesd werd dat deze ontwikkeling uiteindelijk zou leiden tot een meer rigoureuze attitude in hoofde van de nieuwe besluitvormers en dus per saldo in een lagere V.I.-toekenningsgraad.

Of deze vrees achteraf gezien ook daadwerkelijk beantwoordt aan een realiteit, is zeer moeilijk, zoniet onmogelijk uit de beschikbare cijfers af te leiden¹⁰. Niet in het minst omdat de procedurele regels niet meer geheel vergelijkbaar zijn (automatische opstart V.I.-procedure, voorafgaande selectie personeelscolleges). Door de nieuwe wetgeving werden verschillende buffers ingevoerd die de toekenning van een V.I. (kunnen) bemoeilijken: eerst en vooral de voorafgaande selectie door de personeelscolleges, maar ook de noodzaak aan een gespecialiseerd advies en aan een gespecialiseerde post-penitentiaire begeleiding in dossiers van seksuele delinquentie, en de vereiste van unanimiteit bij de beraadslaging in welbepaalde - en in de praktijk wellicht de meeste - gevallen.

Alhoewel de commissies in het kader van de eigenlijke V.I.-procedure ook beslissingen tot uitstel van de behandeling van de zaak kunnen treffen, wordt de toekenningsgraad door hen - terecht - geoperationaliseerd in termen van het aantal positieve beslissingen (d.i. toekenning van V.I.) op het totaal aantal beslissingen tot toekenning of afwijzing van V.I.¹¹ Wanneer de beschikbare cijfers in verband met de aldus omschreven toekenningsgraad van de V.I.-commissies onder de loep worden genomen, dan lijkt het op het eerste gezicht vanuit het perspectief van de gedetineerde al bij al nogal mee te vallen met de wijze waarop de besluitvormers 'nieuwe stijl' invulling geven aan de door de V.I.-wet geformuleerde criteria.

Over het algemeen blijkt het V.I.-toekenningspercentage bij elk van de commissies immers vrij hoog te liggen. Beschouwd naar commissie toe, kent de commissie Antwerpen de hoogste toekenningsgraad (in 2001 80,6%), de commissie Gent de laagste (in 2001 63,8%). Doch globaal worden steeds meer dan 6 op 10 V.I.-voorstellen of verzoeken positief gewaardeerd. Vooral in 1999, het eerste werkingsjaar van de commissies, worden vrij hoge scores inzake toekenning van V.I. genoteerd. Het is wellicht niet geheel verwonderlijk dat de toekenningspercentages nadien lichtjes terugvallen. Een dalende trend op het vlak van de V.I.-toekenningsgraad is tussen 1999 en 2001 trouwens voor alle commissies te herkennen: in

---

¹⁰ Ter informatie kan voor cijfers over de ministeriële goedkeuringen van V.I.-voorstellen worden verwezen naar volgende publicatie: Beyens, K. en Tubex, H., "Gedetineerden geteld", in *Strafrechtelijk beleid in beweging*, Snacken, S. (ed.), Brussel, VUBPress, 2002, (139) 162.

¹¹ Beslissingen tot uitstel van de behandeling van de zaak zijn immers geen eindbeslissingen, doch slechts tussentijdse en dus voorlopige beslissingen. Deze zaken dienen met andere woorden in een verder stadium nog verder beslecht te worden.

Antwerpen evolueert dit cijfer van 90,0% (1999) naar 80,6% (2001), in Brussel van 77,2% (1999) naar 69,7% (2001) en in Gent in van 76,0% (1999) naar 63,8% (2001).

Tabel 5: V.I.-toekenningsgraad (Nederlandstalige V.I.-commissies 1999-2001)

Commissie	Jaar			
	1999	2000	2001	Totaal
<i>Antwerpen</i>	90.0	87.2	80.6	85.2
<i>Brussel-Nl</i>	77.2	66.0	69.7	70.2
<i>Gent</i>	76.0	64.5	63.8	67.6
Totaal	80.6	72.2	71.6	

Een belangrijke vraag die hier aan de orde is, is hoe de terugval in V.I.-toekenningsgraad tussen 1999 en 2001 kan worden uitgelegd. Of de persoonlijke confrontatie met V.I.-mislukkingen en (dus ook) een toenemende ervaringsdeskundigheid van de commissieleden hiervoor verantwoordelijk is, is niet helemaal duidelijk. Dat V.I.-mislukkingen ertoe leiden dat de commissies uiteindelijk meer terughoudendheid in hun besluitvorming aan de dag leggen, kan nochtans wel een aannemelijke verklaring zijn. Een andere mogelijke verklaring, enigszins aansluitend op hetgeen hoger reeds met betrekking tot de caseload werd gesteld, zou erin kunnen bestaan dat niet zozeer de V.I.-commissies voorzichtiger zijn geworden, maar wel dat de personeelscolleges soepeler zijn geworden in hun adviesverlening: een soepeler houding op het lagere echelon (de personeelscolleges) zou dan zelfs met ongewijzigd beleid op het hogere echelon (de V.I.-commissies) mogelijkerwijze tot gevolg kunnen hebben dat per saldo relatief gezien minder V.I.'s worden toegekend¹². Ook mogelijk tenslotte is dat de commissies in meer recente jaren in toenemende mate geconfronteerd werden met gedetineerden die reeds driemaal voor het personeelscollege verschenen en er telkens een negatief advies kregen¹³: zoals eerder reeds aangegeven, hebben deze gedetineerden wettelijk gezien de mogelijkheid de V.I.-commissies te doen vatten door de directeur van de inrichting. Het zal wellicht niet verwonderen dat deze gedetineerden met een beduidend minder gunstig rapport voor de commissie verschijnen en dus ook minder kans op een positief resultaat mogen verwachten.

Dat deze laatste groep gedetineerden minder kansen op succes zou hebben wanneer zij voor de V.I.-commissie verschijnen, wordt trouwens bevestigd door andere cijfers die door de commissies worden gerapporteerd. Zo is de discrepantie in het toekenningspercentage tussen enerzijds de V.I.-voorstellen (d.i. na voorafgaand positief advies van het personeelscollege) en anderzijds de V.I.-verzoeken (d.i. wanneer de commissie gevat wordt na drie negatieve adviezen van het personeelscollege) - hoewel niet geheel onlogisch - toch erg frappant. V.I.-voorstellen worden in 2001 - het eerste jaar waarin een onderscheid werd gemaakt tussen voorstellen en verzoeken - beduidend vaak positief beoordeeld door de commissies: steeds

¹² De V.I.-commissies hoeven hiervoor niet noodzakelijk strenger te zijn geworden in hun besluitvorming. Een soepeler houding van de personeelscolleges leidt in concreto tot een grotere toestroom van dossiers naar de commissies toe. Mogelijkerwijze worden hierdoor dossiers overgemaakt die op zich minder kans op slagen hebben om door de commissies positief beoordeeld te worden. Het is niet denkbeeldig dat de commissies vroeger ook zo beslist zouden hebben indien hen gelijkaardige dossiers zouden zijn voorgelegd geweest.

¹³ In het eerste werkingsjaar lijkt het ons maar sporadisch mogelijk te zijn geweest dat de V.I.-commissies met dergelijke dossiers werden geconfronteerd gezien de termijnen - weliswaar maximumtermijnen - die wettelijk zijn vastgesteld met betrekking tot de nieuwe behandeling van het dossier door het personeelscollege. Het Directoraat-generaal Strafinrichtingen (nu Directoraat-generaal Uitvoering van straffen en maatregelen) stelt dat in het eerste werkingsjaar 1999 in totaal 48 gedetineerden de (Frans- en Nederlandstalige) commissies hebben gevat. (Jaarverslag 'Overlegplatform V.I.' 1999, p. 24)

meer dan 70% positieve beslissingen, in Antwerpen zelfs in bijna 9 op de 10 gevallen. Verzoeken tot V.I. daarentegen worden voor de commissie Antwerpen in 2001 in iets meer dan de helft van de gevallen positief gehonoreerd, bij de commissies Brussel en Gent valt dit percentage zelfs zeer sterk terug (in Brussel tot 36,4%, in Gent tot 23,5%). De lage score voor V.I.-verzoeken wordt vanuit de V.I.-commissie Brussel niettemin als vrij hoog gepercipieerd: dat uiteindelijk toch nog bijna 4 op 10 van deze verzoeken positief worden gewaardeerd, heeft volgens de commissie trouwens niet alleen te maken met een gunstiger opstelling van de commissie, maar in bepaalde gevallen vloeit dit voort uit het feit dat tussen het ogenblik van de 'vatting' door de veroordeelde en de behandeling op de zitting de situatie van de veroordeelde verder in gunstige zin geëvolueerd is.

Tabel 6: Vergelijking toekenningsgraad V.I.-voorstellen vs. V.I.-verzoeken (jaar 2001)

Commissie	Aard		
	V.I.-voorstel	V.I.-verzoek	Totaal
<i>Antwerpen</i>	87.4	54.1	80.6
<i>Brussel-Nl</i>	78.0	36.4	69.7
<i>Gent</i>	74.4	23.5	63.8
Totaal	80.2	38.5	

Hoewel de door de commissies verstrekte cijfergegevens op zich zeker interessant en waardevol zijn, is bij de interpretatie van de gepresenteerde cijfers toch de nodige omzichtigheid geboden. Er dient namelijk rekening gehouden te worden met een aantal inherente beperkingen van de cijfergegevens.

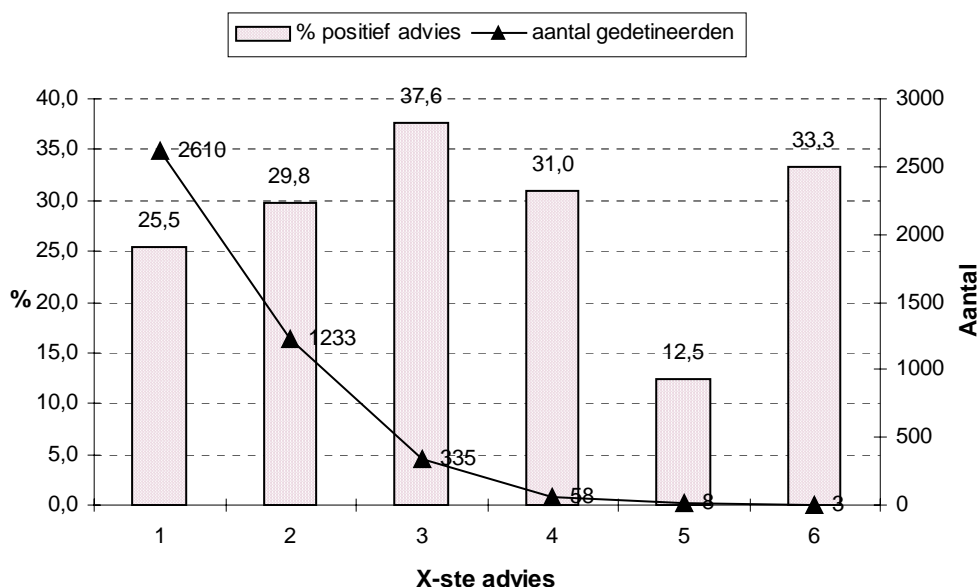
1) Vooreerst moet het duidelijk zijn dat de toekenningspercentages berekend zijn op het totaal aantal beslissingen, en niet gerelateerd worden aan het aantal gedetineerden dat (op een bepaald moment) voor de V.I.-commissie verscheen. Wanneer de cijfers gerelateerd zouden worden aan het aantal gedetineerden dat in het betreffende jaar voor de commissie is verschenen, worden logischerwijze hogere toekenningspercentages verkregen aangezien één en dezelfde gedetineerde in hetzelfde jaar meermaals voor de commissie is kunnen verschijnen en de kansen op een positieve beslissing in principe toenemen naarmate men vaker een V.I.-voorstel kan presenteren. Idealiter worden de cijfers met betrekking tot de graad van toekenning van V.I. gelieerd aan het aantal maal dat men (reeds) voor de commissie is kunnen verschijnen. Dergelijke data die een genuanceerder en accurater beeld zouden weergeven van de V.I.-besluitvormingspraktijk, zijn momenteel evenwel niet voorhanden.

Zulke analyse maar dan voor wat de adviesverleningspraktijk van de *personeelscolleges* betreft - en dan nog enkel voor het jaar 1999 en voor alle commissies (dus ook de Franstalige) samen - werd wel reeds doorgevoerd in het kader van een eerder onderzoek (Maes *et al.*, 2001). Daaruit (cfr. figuur 1) blijkt bijvoorbeeld dat van de gedetineerden die in 1999 (ten minste één maal) voor het personeelscollege verschenen (n=2610), globaal genomen slechts 25% een positief advies kreeg naar aanleiding van de eerste bespreking op het personeelscollege. De kansen op een positief advies nemen vervolgens wel toe naarmate men meerdere keren voor het personeelscollege verschijnt, met name tussen de eerste en de derde bespreking (bijna 4/10 positief bij de derde verschijning voor het personeelscollege); nadien

wisselen de kansen op een positief advies. Wanneer de berekening hier, in plaats van ze per beoordelingsmoment te bekijken, zou gebeuren op het totaal aantal adviezen resp. gedetineerden voor wie in het betrokken jaar tenminste één advies werd uitgebracht, wordt voor 1999 (1 maart-1 december) een graad van positieve advisering van 28,3% (d.w.z. op het totaal aantal adviezen) resp. 43,4 % (d.w.z. van het totaal aantal gedetineerden) verkregen.

**Figuur 1: Adviezen personeelscolleges (periode 1/3 - 1/12/1999):
% positieve adviezen naar x-ste advies**

Het zou o.i. bijzonder nuttig zijn dergelijke analyses, waarbij toekenningspercentages worden gerelateerd aan het concrete beoordelingsmoment, eveneens door te voeren voor wat de besluitvorming door de V.I.-commissies betreft, en de analyses verder te differentiëren naar bijv. sociodemografische en misdrijfgerelateerde kenmerken.

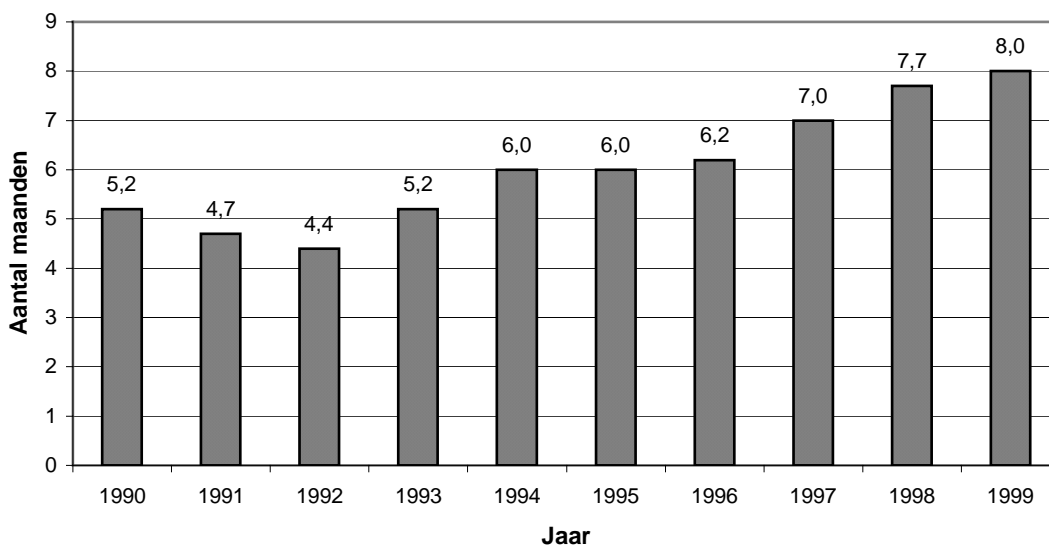
2) Tenslotte moet ook worden vermeld dat de door de commissies gerapporteerde cijfers (toekenningspercentages) niets zeggen over het tijdstip van V.I.-toekenning, en *a fortiori* over de overschrijding van de V.I.-toelaatbaarheidsdatum wanneer uiteindelijk een V.I. wordt toegekend. De meest valide en betrouwbare wijze om de evolutie in de toekenning van V.I. doorheen de tijd te bestuderen en met elkaar te vergelijken, zou er ongetwijfeld in bestaan te meten in welke mate de toelaatbaarheidsdrempel voor V.I. (d.i. de tijdsdrempel) wordt overschreden vooraleer een V.I. effectief wordt goedgekeurd¹⁴. Dergelijke oefening werd in België nog niet zo lang geleden voor het eerst uitgevoerd in een onderzoek naar de

¹⁴ Een hantering van klassen waarbij als afgrenzingscriteria (beneden- en bovengrens) bepaalde breuken worden gehanteerd, een methode die vroeger nogal gangbaar was (men maakte onderscheid tussen invrijheidstelling tussen 1/3 en 1/2 van de straf, tussen 1/2 en 2/3, en na 2/3) -, zegt in feite niets over de strengheid waarmee V.I.-dossiers worden beoordeeld; uit dergelijke presentatie kan immers niet afgeleid worden wanneer men ook effectief in de tijdsvoorwaarden voor V.I. verkeerde. Het gaat dan met andere woorden dus enkel over het ogenblik van invrijheidstelling zonder meer, zonder mogelijkheid tot vergelijking met de concrete V.I.-toelaatbaarheidsdatum.

Ook een vergelijking met vroegere toekenningspercentages (van vóór de wetwijziging) kan ons hierover niets leren (zie de reeds aangehaalde studie van Beyens en Tubex, 2002) gezien ook hier de toekenningsgraad niet in verband wordt gebracht met de toelaatbaarheidsdatum, en de opstart van de V.I.-procedure vroeger geen automatisme was. In die zin kan het relatief hoge percentage ministeriële goedkeuringen volgens Beyens *et al.* (1993: 93) worden toegeschreven aan "(...) het feit dat er bij de indiening van het voorstel door de gevangenisdirecteurs en de personeelsconferentie reeds rekening gehouden wordt met het beleid van de Minister en de slagingskansen van een bepaald voorstel. Dit wil dus zeggen dat bij bepaalde gevallen het voorstel tot vrijlating pas wordt ingediend op 1/2 of 2/3 van de straf. Dit om valse hoop en teleurstelling bij afwijzing te voorkomen."

penitentiaire inflatie dat door Rihoux (2000) werd verricht. Voor een cohorte van tussen 1990 en 1999 voorwaardelijk invrijheidgestelde gedetineerden analyseerde zij met hoeveel maanden de toelaatbaarheidsdrempel elk jaar gemiddeld werd overschreden. Vastgesteld werd dat de kloof tussen datum van toelaatbaarheid en datum van effectieve vrijlating doorheen de tijd vrijwel steeds toenam. Tussen 1992 en 1999 is er zelfs sprake van bijna een verdubbeling van deze termijn (van 4,4 naar 8 maanden). Hoewel de bekomen resultaten voor het jaar 1999 wellicht mee ingekleurd zijn door de vertraging in de V.I.-procedure die zich toentertijd voordeed, is de groei van de kloof nochtans een constante doorheen de jaren '90: ook vóór de uitvaardiging van de nieuwe wet (in 1998) is namelijk al een niet onbelangrijke overschrijding van de V.I.-tijdsvoorwaarden waarneembaar (7,0 maanden in 1997).

Figuur 2: Gemiddelde overschrijdingstermijn van de V.I.-toelaatbaarheidsdatum (1990-1999, in maanden)

2.3 Worden beslissingen op de lange baan geschoven ?

De V.I.-commissies kunnen naast het toekennen of weigeren van een V.I., de behandeling van de zaak ook uitstellen. In het kader van de eigenlijke V.I.-procedure kan dit één maal voor een maximumduur van twee maanden¹⁵.

Dergelijke beslissingen lijken vooral bij de V.I.-commissies Brussel en Gent enig belang te hebben; bij de commissie Antwerpen is de kans op een formele beslissing tot *uitstel* in het kader van de V.I.-procedure nihil¹⁶. Bij de commissies Gent en Brussel is over de beschouwde tijdsperiode geen duidelijke lineaire dalende of stijgende tendens te bespeuren: het gemiddeld jaarlijks aantal beslissingen tot uitstel bedraagt resp. 33 en 23 beslissingen. Maximaal gaat het om 33 (Brussel) en 46 (Gent) beslissingen - in beide gevallen genoteerd in

¹⁵ Beslissingen tot uitstel zijn in het kader van de procedure tot *schorsing, herziening of herroeping van de V.I.* wettelijk niet uitdrukkelijk voorzien, maar worden in de praktijk wel regelmatig getroffen. Zij kunnen bovendien onbeperkt (d.w.z. niet noodzakelijk gelimiteerd tot een éénmalig uitstel in dezelfde zaak) worden genomen.

¹⁶ Deze commissie neemt net als de andere commissies (*infra*: beslissingen tot voortzetting van de zaak op proces-verbaal) wel beslissingen tot uitstel geacteerd op het proces-verbaal (dus geen formele beslissing tot uitstel): in 1999 gebeurde dit in het kader van de V.I. 15 maal (*Jaarverslag 'Overlegplatform V.I.' 1999*, p. 35: uitleg bij sommige cijfers: 11 + 12); voor 2000 bestaat er geen kwantitatieve registratie (persoonlijke mededeling voorzitter V.I.-commissie Antwerpen).

het jaar 2000 -. In 2001 is wat dit soort beslissingen betreft wel een duidelijke terugval merkbaar ten opzichte van 2000 (bij de commissie Brussel 19, Gent 32).

Tabel 7: Beslissingen tot uitstel en voortzetting op proces-verbaal* in het kader van de V.I.-procedure

Commissie	Jaar			
	1999	2000	2001	Totaal
<i>Antwerpen</i>	0	0	0	0
<i>Brussel-Nl</i>	19	76 (33 + 43**)	71 (19 + 52)	166 (71 + 95)
<i>Gent</i>	28 (23 + 5)	46	32	106 (101 + 5)
Totaal	47 (42 + 5)	122 (79 + 43)	103 (51 + 52)	272 (172 + 100)

* tussen haakjes in de tabel het aantal formele beslissingen tot uitstel resp. aantal voortzettingen van de zaak op proces-verbaal voor zover terzake bij de presentatie van de cijfers enig onderscheid werd gemaakt (*infra*). Voor het overige – nl. wanneer geen opsplitsing wordt gemaakt – gaat het om beslissingen die door de commissies als beslissingen tot uitstel van de behandeling van de zaak werden geregistreerd.

** in het jaarverslag 2000 wordt evenwel melding gemaakt van 24 voortzettingen op proces-verbaal (in plaats van 43)

Evenwel moet worden opgemerkt dat, naast deze formele beslissingen tot uitstel van de behandeling van de zaak, vaak ook beslissingen tot voortzetting op proces-verbaal worden getroffen (zie tabel 7 en voetnoot 16), d.w.z. dat een aangevatte zaak niet (helemaal) ten gronde wordt behandeld: bij de commissie Brussel gebeurde dit liefst 43 maal in 2000, 52 keer in 2001.

De redenen voor een uitstel of voortzetting op proces-verbaal hebben vaak te maken met het onvolledig zijn van de dossiers: in Brussel was hier in 2001 op een totaal van 71 beslissingen in bijna de helft van de gevallen sprake van.¹⁷ Het is niet zonder belang op te merken dat dit euvel wel degelijk kan worden verholpen, met name door een betere dossiervoorbereiding voorafgaand aan de eigenlijke besluitvormingsfase. Hierdoor zou alleszins vermeden kunnen worden dat gedetineerden ‘nutteloze’ bijkomende detentietijd ondergaan, of dat de aanvankelijk opgestelde reclasseringsplannen intussen volkomen achterhaald (dreigen te) zijn tegen het moment waarop hun dossier opnieuw wordt beoordeeld.

2.4 En de slachtoffers, worden zij gehoord?

Ongetwijfeld één van de belangrijkste innovaties van de nieuwe V.I.-wetgeving betreft de toenemende betrokkenheid van slachtoffers bij de V.I.-procedure.¹⁸ Waar sommige slachtoffers verplicht om advies moeten worden gevraagd met betrekking tot mogelijkerwijze op te leggen ‘slachtoffergerichte’ voorwaarden of zich op dit vlak onder bepaalde voorwaarden zelf kunnen manifesteren¹⁹, kunnen zij ook door de V.I.-commissies worden

¹⁷ Persmap “Mission statement” d.d. 1 maart 2002.

¹⁸ Zie in verband met de slachtoffergerichte aspecten van de nieuwe V.I.-wetgeving o.m.: Pieters, F., “Het slachtoffer in de wetgeving inzake de Voorwaardelijke Invrijheidstelling”, *Panopticon*, 2001, 275-281.

¹⁹ Naast haar eigen advies, dient het parket in de door de Koning bepaalde gevallen ook inlichtingen in te winnen over eventuele bijzondere voorwaarden voor de invrijheidstelling die in het belang van het slachtoffer opgelegd kunnen worden (art. 3, § 4 wet 5 maart 1998). Dergelijke inlichtingen moeten ingewonnen worden:

1. behoudens wanneer het slachtoffer (resp. zijn rechthebbenden) eerder duidelijk te kennen heeft gegeven dat het niet gecontacteerd wenst te worden –, indien de veroordeelde een straf ondergaat voor één of meerdere nader gespecificeerde feiten (seksuele delicten, doodslag, slagen en verwondingen en diefstal met geweld met ernstige fysieke letsels als gevolg), nl. feiten zoals bedoeld in:

- art. 347bis, 372-378, 400-404, 407, 408, 410 of 473-476 Sw.; of
- art. 379-386ter Sw. indien de feiten werden gepleegd op minderjarigen of met hun deelneming; of
- art. 393-397 Sw. of de strafbare poging tot die feiten, of

gehoord en in kennis gesteld worden van de beslissing van de commissie en de voorwaarden die in hun belang werden opgelegd. De commissie dient evenwel te oordelen of het betrokken slachtoffer een direct en legitiem belang heeft.

Wat de betrokkenheid van slachtoffers bij de V.I.-procedure betreft, zijn het vooral de V.I.-commissies Gent en Brussel die een niet onaanzienlijk aantal verzoeken van slachtoffers (in 2000: Brussel 32 en Gent 30 verzoeken) mochten ontvangen om door de commissie gehoord te worden. In 2001 is er nochtans wel een duidelijke, maar niet onmiddellijk te verklaren terugval te merken in het aantal verzoeken. De commissie Antwerpen wordt eerder met relatief weinig verzoeken van slachtoffers geconfronteerd (slechts 13 in 2000, 10 in 2001). Wellicht heeft een en ander te maken met de aard van de dossiers die aan de V.I.-commissies worden voorgelegd: niettegenstaande de commissie Antwerpen meent dat het lage aantal slachtoffers verklaard kan worden door het ingrijpende karakter van de confrontatie tussen dader en slachtoffer hetgeen menig slachtoffer zou afschrikken, stelt de commissie Brussel dat vooral in zaken van levensdelicten en zware seksuele delicten toch van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt²⁰.

De commissies Antwerpen en Gent willigen de verzoeken van slachtoffers steeds in. De commissie Brussel daarentegen wees aanvankelijk relatief gezien nogal wat verzoeken af (17% afwijzingen in 1999, zij het beperkt in absolute aantal), maar is de laatste jaren blijkbaar wel wat soepeler geworden in haar beleid terzake (97 resp. 95% inwilliging van de verzoeken in 2000 en 2001).

Tabel 8: Beslissingen in verband met verzoeken van slachtoffers om gehoord te worden in het kader van de V.I.-procedure

Commissie	Jaar - positieve vs. negatieve beslissing							
	1999		2000		2001		Totaal	
	+	-	+	-	+	-	+	-
<i>Antwerpen</i>	8	0	13	0	10	0	31	0
<i>Brussel-Nl</i>	10	2	31	1	20	1	61	4
<i>Gent</i>	7	0	30	0	19	0	56	0
Totaal	25	2	74	1	49	1	148	4

2.5 Wat gebeurt er naar aanleiding van sanctionerende zittingen ?

De V.I.-commissies nemen niet enkel beslissingen inzake al dan niet toekenning van een voorwaardelijke invrijheidstelling, maar zij zijn ook verantwoordelijk voor de verdere opvolging van de invrijheidstelling. De gedetineerde die een V.I. aanvaardt, verbindt er zich naast de algemene voorwaarde geen nieuwe strafbare feiten te plegen, ook toe om gedurende een bepaalde proeftermijn een aantal bijzondere door de commissie opgelegde voorwaarden na te leven. De definitieve invrijheidstelling wordt dan verkregen indien tijdens de proeftijd

2. voor zover het misdrijf waarvan men het slachtoffer is, geleid heeft tot een veroordeling tot opsluiting, hechtenis of een gevangenisstraf waarvan het effectief gedeelte ten minste één jaar bedraagt, én indien het slachtoffer (resp. zijn rechthebbenden) zelf of door bemiddeling van zijn advocaat op het secretariaat van het parket of aan een ambtenaar van de Dienst Justitiehuisen belast met het slachtofferonthaal schriftelijk heeft meegedeeld dat het verder geïnformeerd wenst te worden over een eventuele voorwaardelijke invrijheidstelling of inlichtingen wenst te verstrekken over eventueel in zijn belang op te leggen voorwaarden. (art. 12 K.B. 10 februari 1999 houdende uitvoeringsmaatregelen inzake de voorwaardelijke invrijheidstelling, B.S., 23 februari 1999, 5270-5278)

²⁰ Persmap "Mission statement" d.d. 1 maart 2002.

geen herroeping van de V.I. plaatsvond (in één geval is evenwel ook nog herroeping na afloop van de proeftijd mogelijk).

Tijdens de proeftijd kunnen de V.I.-commissies wanneer de V.I. misloopt of dreigt mis te lopen - mits inachtneming van de wettelijk nauwkeurig omschreven gronden - op verschillende wijzen interveniëren. Waar vroeger de minister van Justitie enkel beschikte over de mogelijkheid tot herroepen of niet-herroepen, is het arsenaal aan middelen waarover de commissies nu kunnen beschikken, gevoelig uitgebreid. Naast herroepen van de V.I. kunnen de commissies actueel de V.I. ook schorsen of herzien, en hebben zij in de praktijk ook het gebruik geïnstalleerd van zgn. administratieve (informele) zittingen die in feite meestal, doch niet uitsluitend bedoeld zijn als waarschuwing ten aanzien van de veroordeelde²¹.

Naar sanctionerende zittingen (aantal beslissingen tot schorsing, herziening, herroeping en niet-herroeping van V.I.) toe, is de tendens voor elk van de V.I.-commissies stijgend (er is in 2001 sprake van een verdubbeling t.o.v. 1999), maar vooral het vrij ongelijke aantal van dergelijke beslissingen tussen de verschillende commissies is erg opvallend. Waar de commissie Antwerpen in beperktere mate gebruik maakt van deze wettelijke mogelijkheden (in 2001 102 beslissingen), kent de commissie Gent - in absolute cijfers - het meest aantal sanctionerende beslissingen. De commissie Brussel situeert zich op het vlak van de sanctionerende beslissingen in absolute aantallen in de middenmoot (in 2001 129 beslissingen). Opmerkelijk is nochtans - en dit geldt in feite voor alle Nederlandstalige commissies - dat ook vrij vaak beslissingen tot niet-herroeping worden getroffen, en dan vooral bij de commissie Brussel: in Brussel gaat het om 29 beslissingen tot niet-herroeping op een totaal aantal beslissingen van 129 (d.i. 22,5%; in Gent 24 op 154, en in Antwerpen 15 op 102).

Tabel 9: Beslissingen tot schorsing, herziening, herroeping en niet-herroeping van V.I. (jaar 2001)

	Beslissing				Totaal
	<i>Schorsing</i>	<i>Herziening</i>	<i>Herroeping</i>	<i>Niet-herroeping</i>	
<i>Antwerpen</i>	15	35	37	15	102
<i>Brussel-NL</i>	36	27	37	29	129
<i>Gent</i>	25	36	69	24	154
Totaal	76	98	143	68	385

Het is uiteraard nogal tendentieus uit deze cijfers met betrekking tot sanctionerende beslissingen reeds conclusies te trekken in verband met de “strengheid” van de verschillende commissies. Eén en ander dient voor een correcte vergelijking immers ook gerelateerd te worden aan de respectievelijke dossierlast, m.n. het aantal lopende begeleidingen. Wanneer hiertoe een bescheiden poging wordt ondernomen en het aantal herroepingen (in het jaar 2001) in verband wordt gebracht met het aantal lopende dossiers op 31 december van het jaar

²¹ Daarnaast beslissen zij – zoals in het kader van de V.I.-procedure - soms ook tot een uitstel van de zaak: dergelijke beslissing is wettelijk dan wel niet voorzien, doch ook niet verboden. De afgelopen jaren trof de commissie Gent 8, 6 en 23 beslissingen tot uitstel, de commissie Brussel alleen 1 in 1999 (geen in 2000 en 2001). De commissie Antwerpen neemt geen formele beslissingen tot uitstel, doch stelt de zaak soms wel uit waarvan akte wordt gemaakt op het proces-verbaal (zittingsblad): in 1999 gebeurde dit in het kader van de herroepingsprocedure 5 maal (*Jaarverslag ‘Overlegplatform V.I.’ 1999*, p. 35: uitleg bij sommige cijfers: 11 + 12); voor 2000 en 2001 werd dit niet geregistreerd (persoonlijke mededeling voorzitter V.I.-commissie Antwerpen).

voordien (cfr. tabel 3), dan blijkt duidelijk dat - hetgeen de absolute cijfers ook reeds suggereerden - de commissie Gent vaker overgaat tot intrekking van de V.I. (17,6% of 69 herroepingen op 392 lopende dossiers) dan de andere V.I.-commissies (Brussel: 37 intrekkingen op 448, of 8,3%; Antwerpen: 37 op 365, of 10,1%).

Een aantal nuanceringsen zijn hier nochtans op hun plaats. Vooreerst zeggen de gepresenteerde cijfers niets over de grond die aanleiding gaf tot het opstarten van dergelijke procedure: gaat het enkel om niet-naleving van de bijzondere voorwaarden of bijvoorbeeld om een nieuwe in kracht van gewijsde gegane veroordeling wegens strafbare feiten gepleegd tijdens de proeftijd?²² Verder dient ook opgemerkt te worden dat de V.I.-commissies niet helemaal de vrije hand hebben in de keuze om dergelijke procedure al dan niet op te starten: in bepaalde gevallen, nl. wanneer het plaatselijke parket de voorlopige aanhouding beveelt, zijn de commissies omzeggens verplicht²³, en dit zelfs binnen een zeer strikte tijdslimiet van één maand, om dienaangaande een beslissing te nemen. Het is niet zonder belang erop te wijzen dat dergelijke tussenkomst van het lokale parket de beslissing van de commissie vaak reeds in een welbepaalde richting stuurt, m.n. is in dit geval een schorsing of – meer nog - herroeping van de V.I. waarschijnlijker dan een herziening van de V.I. (o.a. omwille van de tijdsbependingen om een nieuwe reclassering uit te werken). Het is aannemelijk te stellen dat meer aanhangig gemaakte dossiers ook een hoger aantal herroepingen met zich meebrengen. Rekening houdend met vermelde nuances, kan dus naast een mogelijkerwijze strengere interventiepolitiek door de commissie zelf (en verschillen in appreciatie van de herroepingsgronden), eventueel ook een strikter beleid met betrekking tot de toepassing van de voorlopige aanhouding enige geobserveerde differentiatie in de V.I.-intrekkingsgraad mee helpen verklaren.

Ook wanneer het aandeel van de respectievelijke beslissingen (per commissie) ten opzichte van elkaar wordt afgewogen (in plaats van in relatie tot het aantal lopende begeleidingen) - met uitsluiting van de beslissingen tot schorsing gezien het in dat geval niet om een definitieve beslissing gaat - (tabel 10), tekenen zich in de V.I.-opvolgingspraktijk enkele tendensen af die duiden op een verschillende besluitvorming naargelang de V.I.-commissie. Zo blijkt dat, *wanneer een herroepingsprocedure wordt opgestart* (ongeacht of dit gebeurt via voorlopige aanhouding of door tussenkomst van de commissie zelf), de V.I.-commissie Gent dan relatief gezien de hoogste intrekkinggraad kent (meer dan de helft herroepingen op het totaal aantal beslissingen). De V.I.-commissie Brussel herroept ongeveer even vaak als de commissie Antwerpen (39,8% vs. 42,5%), doch in geval zij niet herroept, grijpt zij vaker terug naar de niet-herroeping (31,2%), een beduidend 'lichtere' beslissing, terwijl de commissie Antwerpen dan vaker overgaat tot herziening van de V.I. (in maar liefst 4 op 10 van het totaal aantal beslissingen). Het hoge aandeel beslissingen tot herziening (Antwerpen) resp. herroeping (Gent) maakt dat de commissies Antwerpen en Gent minder vaak beslissen tot niet-herroeping (in telkens iets minder dan 2 op 10 gevallen).

---

²² Volgens de commissie Brussel blijft de meest voorkomende grond voor herroeping, herziening of schorsing over de jaren heen voor wat haar alleszins betreft de niet naleving van de bijzondere voorwaarden. (Persmap "Mission statement" d.d. 1 maart 2002).

²³ Indien binnen de maand na het bevel tot voorlopige aanhouding geen beslissing wordt getroffen, wordt de veroordeelde opnieuw, onder dezelfde voorwaarden als voorheen, in vrijheid gesteld.

Tabel 10: Beslissingen tot herziening, herroeping en niet-herroeping van V.I. (procentueel, met uitsluiting van schorsingen; jaar 2001)

	Beslissing			Totaal
	Herziening	Herroeping	Niet-herroeping	
Antwerpen	40,2	42,5	17,2	100,0
Brussel-Nl	29,0	39,8	31,2	100,0
Gent	27,9	53,5	18,6	100,0
Totaal	31,7	46,3	22,0	100,0

Samengevat leren hogervermelde cijfers ons dat:

- de *commissie Gent* het vaakst gebruik maakt van de herroepingsprocedure (154 beslissingen) en daarbij ook het vaakst overgaat tot intrekking van de V.I. (53,5% van de beslissingen);
- de *commissie Antwerpen* in beperktere mate gebruik maakt van de herroepingsprocedure (102 beslissingen) – hetgeen ook het relatief gezien laag aandeel herroepingen verklaart (10,1%; ten opzichte van het aantal lopende begeleidingen) –, maar wanneer dergelijke procedure ingesteld wordt, wel iets minder vaak herroept doch zeer dikwijls de V.I. herziet (in 4 op de 10 gevallen);
- de *commissie Brussel* zich op het vlak van de aanwending van de herroepingsprocedure in de middenmoot situeert (129 beslissingen), en op een gevarieerde en vrij evenwichtige wijze beslissingen neemt met wel relatief veel beslissingen tot niet-herroeping (bijna 1/3 van de beslissingen) -, hetgeen globaal resulteert in een vrij lage V.I.-intrekkingsgraad (8,3% op het aantal lopende begeleidingen).

Hoewel de cijfers hierover geen volledig uitsluitsel geven, suggereren ze wel dat de commissie Antwerpen, maar vooral ook de commissie Gent (cfr. het hoge aandeel herroepingen) veeleer van de procedure tot herroeping van de V.I. gebruik maken “wanneer het echt nodig is” (en dan ook vrij vaak herziet resp. herroept), terwijl de commissie Brussel deze procedure ook lijkt te hanteren als een vorm van waarschuwing naar de gedetineerde toe, hetgeen kan blijken uit het groot aantal beslissingen tot niet-herroeping.

2.6 “Mag het ook een ietsje minder zijn ?”, of de procedure tot schorsing, nadere omschrijving of aanpassing van de voorwaarden

Naast sanctioneren kunnen de commissies - zonder dat daartoe een specifieke wettelijke grond aanwezig hoeft te zijn, zij het dan wel met de beperking dat zij geen strengere of bijkomende voorwaarden kan formuleren - de opgelegde voorwaarden schorsen, nader omschrijven of aanpassen aan de omstandigheden (art. 9 wet 18 maart 1998). In de V.I.-wetgeving is daartoe trouwens een specifieke, volledig tegensprekelijke, procedure uitgewerkt.

Tabel 11: Beslissingen in het kader van de procedure tot schorsing, nadere omschrijving of aanpassing van de voorwaarden

Commissie	Jaar			Totaal
	1999	2000	2001	
<i>Antwerpen</i>	2	5	9	16
<i>Brussel-Nl</i>	2	1	11*	14
<i>Gent</i>	11	15	20**	46
Totaal	15	21	40	76

* waaronder 1 beslissing tot niet-aanpassing van de voorwaarden

** waaronder 2 beslissingen tot niet-aanpassing van de voorwaarden

De praktijk laat evenwel zien dat deze procedure, wellicht juist omwille van haar logheid en de talloze te respecteren formaliteiten voor in wezen toch ‘minder zwaarwichtige’ beslissingen, tot op heden slechts uiterst zelden wordt toegepast - voor elke V.I.-commissie gaat het steeds om minder dan 20 dossiers per jaar -, al is er doorheen de tijd wel een stijgende tendens. De V.I.-commissie Gent maakt in vergelijking met de andere commissies weliswaar iets frequenter, doch ook nog steeds erg marginaal gebruik van deze procedure (20 beslissingen in 2001). Bijkomende verklaring voor de eerder geringe toepassing van deze procedure, naast haar logheid, is het feit dat de V.I.-commissies in de beslissing tot V.I. veelal zoeken naar een formulering van de voorwaarden die een evolutie in de situatie toelaat (commissie Brussel)²⁴.

2.7 Enkele bijzondere beslissingen: zgn. ‘taal’- en ‘bevoegdheids’-overdracht

Beslissingen inzake ‘taal’overdracht (hoofding T in tabel 12) – in de V.I.-wetgeving voorzien in geval de veroordeelde de taal waarin de procedure verloopt, niet machtig is of zich beter uitdrukt in een andere landstaal - worden bijna nooit getroffen, en dit is blijkbaar een constant gegeven voor alle Nederlandstalige V.I.-commissies. Enkel de commissie Antwerpen maakte van deze mogelijkheid frequent gebruik en dan nog enkel tijdens het eerste werkingsjaar, vlak na inwerkingtreding van de nieuwe wetgeving: het betreft hier een overdracht van 85 oude begeleidingsdossiers (85 beslissingen) - in feite gaat het zuiver juridisch gezien evenwel niet om ‘taaloverdrachten’ doch om ‘bevoegdheidsoverdrachten’ zij het dan omwille van taalredenen (*infra*; opmerking onder tabel 12).

²⁴ Persmap “Mission statement” d.d. 1 maart 2002.

Tabel 12: Beslissingen in verband met taal- en bevoegdheidsoverdracht

Commissie	Jaar - Taal- en bevoegdheidsoverdracht							
	1999		2000		2001		Totaal	
	T	B	T	B	T	B	T	B
<i>Antwerpen</i>	85*	0	0	2	0	2	85	4
<i>Brussel-Nl</i>	0	32	1	7	1	0	2	39
<i>Gent</i>	4	5	1	1	2	2	7	8
Totaal	89	37	2	10	3	4	94	51

* Hoewel deze cijfers naar aanleiding van de persconferentie werden gepresenteerd als beslissingen tot taaloverdracht, gaat het in feite om bevoegdheidsoverdrachten, doch wél omwille van taalredenen, nl. om oude V.I.-beslissingen voor Franstalige ex-gedetineerden, ressorterend onder de bevoegdheid van de commissie Antwerpen (want de betrokken gedetineerde werd voor V.I. voorgesteld vanuit één van de onder haar bevoegdheid vallende strafinrichtingen), met Franstalige justitieassistenten en wonend in Brussel of Wallonië. Deze gedetineerden konden in het kader van de oude V.I.-wet (in tegenstelling tot de huidige situatie) nooit overdracht om taalredenen vragen, vandaar dat de commissie Antwerpen op grond van de nieuwe wetgeving een bevoegdheidsoverdracht vroeg aan de respectievelijke Franstalige V.I.-commissies. (persoonlijke mededeling voorzitter V.I.-commissie Antwerpen)

Eenzelfde vaststelling geldt voor wat betreft de procedure van bevoegdheidsoverdracht (hoofding B in tabel 12) – voorzien (doch geenszins verplicht) in geval bijv. de begeleiding zal verlopen in een regio die niet binnen het territoriale bevoegdheidssterrein van de betrokken commissie valt -: deze procedure werd vrij frequent toegepast door de commissie Brussel in 1999 - en eigenlijk ook in Antwerpen indien men de onder ‘taaloverdracht’ geregistreerde cijfers zou mogen beschouwen als ‘bevoegdheidsoverdracht’ (*supra*)-, maar doofde nadien vrijwel volledig uit (in totaal in Vlaanderen nog slechts 4 beslissingen tot bevoegdheidsoverdracht in 2001).

Voor het hoge aantal overdrachten in 1999 en de sterke terugval nadien bestaat een logische verklaring. In de dossiers waarin een overdracht werd gerealiseerd, ging het veelal om zgn. ‘oude’ V.I.-dossiers (d.w.z. dossiers waarin de V.I. nog onder het vroegere systeem was toegekend geworden door de minister van Justitie) met Franstalige ex-gedetineerden, woonachtig in Wallonië of Brussel en begeleid door een Franstalige justitieassistent. Waar de opvolging van deze dossiers onder het oude systeem geen (taal)problemen stelde aangezien slechts één (en trouwens tweetalige) instantie (nl. de minister van Justitie en de hieronder ressorterende administratie) hiervoor verantwoordelijk was, is de situatie intussen gekeerd. Momenteel zijn er immers per taalgebied een aantal V.I.-commissies ingericht waarbij de rechtspleging ook in de desbetreffende taal verloopt. Aangezien de gedetineerden waarvan sprake onder het oude systeem, maar ook na inwerkingtreding van de nieuwe V.I.-wetgeving geen taaloverdracht in het kader van de V.I. konden vragen - onder het oude systeem was dit trouwens ook niet relevant -, is voor deze dossiers nu vaak geopteerd geworden voor een bevoegdheidsoverdracht (enkel de commissie Gent paste dit blijkbaar niet veel toe), waardoor het dan mogelijk werd de Franstalige ex-gedetineerden ressorterend onder een Nederlandstalige V.I.-commissie (omdat het V.I.-voorstel werd opgemaakt vanuit een Vlaamse strafinrichting) toch te laten opvolgen door een Franstalige V.I.-commissie.

Voor de zgn. ‘nieuwe’ dossiers waarbij het dossier dus de volledige procedure doorloopt zoals ze in de nieuwe V.I.-wetgeving is voorzien, stelt deze problematiek zich in mindere mate aangezien in de actuele procedure een aantal mogelijkheden werden ingebouwd die een latere bevoegdheidsoverdracht in het kader van de opvolging, en met name een overdracht omwille van taalredenen, quasi overbodig maken. Enerzijds werd in de ministeriële omzendbrief nr. 1696 van 26 februari 1999 bepaald dat anderstalige gedetineerden zes maanden vóór het bereiken van de V.I.-toelaatbaarheidsdatum in principe dienen

overgebracht te worden naar een strafinrichting van hun respectievelijke taalrol²⁵. Anderzijds voorziet de V.I.-wetgeving in het kader van de V.I.-besluitvorming de reeds aangehaalde mogelijkheid van 'taaloverdracht', d.w.z. dat het dossier wordt overgedragen naar een anderstalige commissie vooraleer een beslissing ten gronde inzake V.I. is genomen. Hierdoor is er in meer recente jaren bijgevolg ook minder aanleiding om dossiers pas in de loop van de opvolging van een reeds toegekende V.I. over te dragen naar een anderstalige V.I.-commissie (bevoegdheidsoverdracht).

3 En aan de andere kant van de taalgrens ...: een justitie op twee snelheden ?

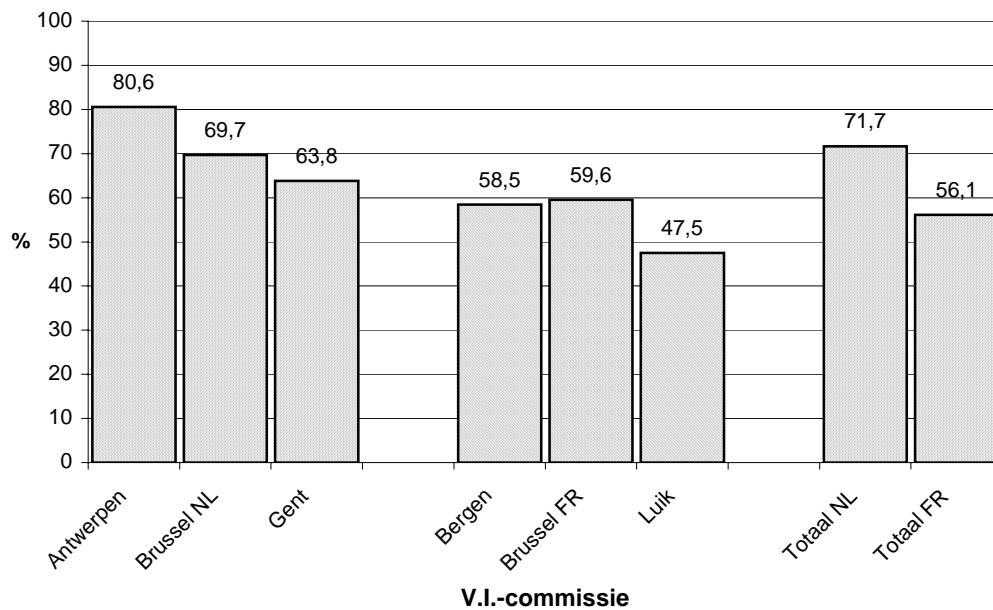
Niet onbelangrijk is de vraag in welke mate de V.I.-wetgeving in beide landsdelen gelijkvormig wordt toegepast. Wanneer daartoe de respectievelijke V.I.-toekenningscijfers met elkaar worden vergeleken, springt onmiddellijk in het oog dat de Franstalige commissies op het eerste gezicht blijkbaar minder geneigd zijn een V.I. toe te kennen.

Waar in het noorden van het land ongeveer 7 op 10 V.I.-voorstellen of -verzoeken positief worden gehonoreerd, zakt dit cijfer aan de andere kant van de taalgrens weg tot iets meer dan de helft (56%). V.I.-toekenningspercentages wijzen nochtans niet noodzakelijkerwijze op een restrictievere afhandeling van V.I.-dossiers die aan de attitude van de besluitvormer moet worden toegeschreven. Theoretisch gezien kunnen hierbij immers ook andere factoren in het geding zijn, zoals bijv. verschillen in aard en ernst van de criminaliteit, in de personeelsbezetting van de gevangenis (in het bijzonder de psychosociale dienst) en daaruit voortvloeiend de kwaliteit van de dossiers, in de reclasseringsmogelijkheden ten aanzien van (ex-)gedetineerden, of een soepeler opstelling van de personeelscolleges in het zuiden van het land waardoor meer 'minder geschikte' dossiers naar de V.I.-commissies doorstromen, ... Wat deze laatste factor betreft, wijzen de in het meest recente jaarverslag (2001) vrijgegeven cijfers evenwel uit dat de minder positieve uitkomst bij de Franstalige V.I.-commissies niet verklaard kan worden door een meer liberale houding van de personeelscolleges, wel integendeel: juist aan Nederlandstalige kant worden V.I.-dossiers vaker positief geadviseerd door de personeelscolleges (nl. 21,3% positieve adviezen op het totaal aantal adviezen, tegenover 17,5% bij hun Franstalige tegenhangers). De verklaring voor de lagere V.I.-toekenningsgraad bij de Franstalige commissies dient met andere woorden dus elders gezocht te worden.

---

²⁵ De omzendbrief stelt (p. 5): "Voor veroordeelden die hun straf ondergaan in een inrichting van de andere taalgemeenschap dient ten laatste zes maanden voor het bereiken van hun VI-datum de overbrenging naar een andere inrichting te worden gevraagd om in de latere procedure te vermijden dat er onnodig vertaal- of tolkwerk dient te gebeuren. (...) In individuele gevallen (bv. wanneer de veroordeelde goed gekend is door het lokale PSD-team) kan van deze regeling worden afgeweken."

Figuur 3: V.I.-toekenningspercentages naar V.I.-commissie (2001)

Wat de andere belangrijke procedure in het kader van de voorwaardelijke invrijheidstelling - procedure tot schorsing, herziening of herroeping - aangaat, geven de cijfers ook hier een aantal belangrijke verschillen aan tussen beide landsdelen. Zo blijkt vooreerst dat de Franstalige V.I.-commissies in 2001 in totaal beduidend minder beslissingen namen tot schorsing, herziening en (niet-)herroeping van V.I., nl. 268 tegenover 385 bij de Nederlandstalige V.I.-commissies. Dit verschil blijft trouwens gehandhaafd - al wordt het wel iets kleiner - wanneer *geen* rekening wordt gehouden met de voorlopige beslissingen tot schorsing (229 tegenover 309 beslissingen).

Tabel 13: Beslissingen tot schorsing, herziening, herroeping en niet-herroeping van V.I. (jaar 2001)

	Beslissing				Totaal
	<i>Schorsing</i>	<i>Herziening</i>	<i>Herroeping</i>	<i>Niet-herroeping</i>	
<i>Bergen</i>	7	1	40	19	67
<i>Brussel Fr</i>	20	1	65	0	86
<i>Luik</i>	12	35	42	26	115
Totaal	39	37	147	45	268

Hoe deze verschillen te verklaren zijn, is niet meteen duidelijk. Theoretisch kunnen verschillende hypotheses worden vooropgesteld. Mogelijk is dat de Franstalige commissies terughoudender zijn ingesteld om van deze procedur Mogelijkheid gebruik te maken en/of de lokale parketten ervoor terugdeinsen om gebruik te maken van de voorlopige aanhouding (in welk geval de commissies omzeggens verplicht zijn een beslissing te nemen), of dat de grotere selectiviteit in het toekennen van de V.I. door de Franstalige V.I.-commissies hen er

in mindere mate toe noodzaakt zijn toevlucht te nemen tot de herroepingsprocedure. Of nog - minder waarschijnlijk doch evenzeer mogelijk -, is de dossierlast in termen van opvolgingsdossiers voor de Franstalige V.I.-commissies minder zwaar²⁶ hetgeen lagere absolute cijfers met betrekking tot het gebruik van de herroepingsprocedure met zich meebrengt.

Hoewel de geldigheid van deze hypothesen bij gebrek aan voldoende voorhanden zijnde informatie dienaangaande niet verder onderzocht kan worden, is alleszins wel duidelijk dat, *wanneer deze procedure wél wordt opgestart*, de Franstalige V.I.-commissies op het eerste gezicht strenger ageren dan hun Nederlandstalige tegenhangers (tabel 14). Waar er op het vlak van het nemen van een beslissing tot niet-herroeping slechts een relatief klein verschil te ontwaren is (19,7% van de beslissingen bij de Franstalige V.I.-commissies tegenover 22,0% bij de Nederlandstalige V.I.-commissies), wordt de V.I. bij de Franstalige V.I.-commissies wel beduidend vaker ingetrokken. Dit gebeurt maar liefst in bijna 2/3 van de gevallen; bij de Nederlandstalige commissies gaat het respectievelijk om bijna de helft van de gevallen (46,3%). Daartegenover staat dat de Nederlandstalige V.I.-commissies - relatief gezien - bijna dubbel zo vaak beslissingen tot herziening van de V.I. treffen (in 31,6% van de gevallen tegenover 16,2%).

Tabel 14: Beslissingen tot herziening, herroeping en niet-herroeping van V.I. (procentueel, met uitsluiting van schorsingen; jaar 2001)

	Beslissing			Totaal
	<i>Herziening</i>	<i>Herroeping</i>	<i>Niet-herroeping</i>	
<i>Bergen</i>	1,7	66,7	31,7	100,0
<i>Brussel-Fr</i>	1,5	98,5	0,0	100,0
<i>Luik</i>	34,0	40,8	25,2	100,0
Totaal	16,2	64,2	19,7	100,0

4 Enkele conclusies

De door de (Nederlandstalige) V.I.-commissies vrijgegeven cijfers met betrekking tot hun werking gedurende de afgelopen drie jaar, geven een interessant beeld weer van de V.I.-praktijk die zich intussen heeft geïnstalleerd. Zo reveleren de gegevens dat een aantal procedures, zoals de procedure tot schorsing, nadere omschrijving of aanpassing van de voorwaarden en de procedure tot taal- of bevoegdheidsoverdracht, vrijwel nooit worden toegepast. Naar de procedure tot aanpassing van de voorwaarden toe, roept dit meteen ook de vraag op of zich hier geen aanpassing van het V.I.-uitvoeringsbesluit opdringt door bijv. een louter schriftelijke procedure voor te schrijven, met de mogelijkheid voor de commissie om wanneer zij dat wenst, de veroordeelde toch in persoon te horen. Verder blijft ook de vraag hoe de betrokkenheid van de slachtoffers in de V.I.-procedure ingeschat moet worden, zeker wanneer men bedenkt dat theoretisch gezien zowat elk slachtoffer zich op dit vlak zou kunnen manifesteren: o.i. is het plafond wellicht nog niet bereikt, en dient verder nagegaan te worden om welke redenen slachtoffers al dan niet bij de procedure betrokken wensen te worden.

²⁶ Op 31 december 2001 was er bij de commissie Brussel-Franstalig sprake van 416 opvolgingsdossiers, bij de commissie Luik 369. Voor de commissie Bergen zijn deze gegevens niet beschikbaar.

Globaal genomen wordt de V.I.-wetgeving met betrekking tot de al dan niet toekenning van V.I. o.i. in Vlaanderen vrij ‘liberaal’ toegepast. In vergelijking met de V.I.-praktijk van de Franstalige commissies is de kloof met het zuiden van het land intussen weliswaar kleiner geworden, doch ze blijft – in haar globaliteit beschouwd (toekenningsgraad van 72 vs. 56%) – toch nog vrij aardig. Vanuit dit oogpunt is het aan de andere kant dan wel enigszins verrassend dat de V.I. in Vlaanderen blijkbaar strikter wordt opgevolgd (in termen van aantal beslissingen in het kader van herroepingsprocedures). Doch daar waar de Nederlandstalige V.I.-commissies vaker een herroepingsprocedure opstarten, gaan de Franstalige V.I.-commissies, wanneer dit gebeurt, merkkelijk vaker over tot intrekking van de V.I. (in 64% van de beslissingen). Zelfs de op dit vlak meest strenge commissie aan Vlaamse zijde (commissie Gent: 53% herroeping) lijkt dan in verhouding nog vrij mild te zijn.

Zoals moge blijken, laten de door de commissies gepubliceerde cijfers ons toe een aantal tendensen te herkennen in de praktijk die zich tot nog toe met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling heeft ontwikkeld. Nochtans blijven tal van interessante onderzoeksvragen tot op heden nog steeds onbeantwoord. Gericht wetenschappelijk onderzoek op dit terrein is, niet alleen in het licht van een mogelijke hervorming van de procedure en de toekomstige instelling van strafuitvoeringsrechtbanken, maar ook met het oog op de aanpak van andere penitentiaire problemen (o.m. de overbevolkingsproblematiek), dan ook ten zeerste aangewezen. Zo dient onder meer nader onderzoek verricht te worden naar de selectie op het niveau van de personeelscolleges en de wijze waarop deze selectie de besluitvorming door de V.I.-commissies mede beïnvloedt²⁷, naar de besluitvormingscriteria op basis waarvan een V.I. al dan niet wordt toegekend, naar de factoren die determinerend zijn voor V.I.-succes of –mislukking (recidive-onderzoek), en naar de wijze waarop een herroepingsprocedure wordt ingeleid en de criteria die vervolgens een beslissing tot herziening of (niet-)herroeping uitlokken. De cijfers die door de commissies zelf worden verspreid, geven hierover begrijpelijkerwijze geen uitsluitsel.

Literatuur

- Beyens, K., Snacken, S. en Eliaerts, C., *Barstende muren. Overbevolkte gevangenissen: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen*, Antwerpen/Arnhem, Kluwer Rechtswetenschappen/Gouda Quint, 1993, 326p.
- Beyens, K. en Tubex, H., “Gedetineerden geteld”, in *Strafrechtelijk beleid in beweging*, Snacken, S. (ed.), Brussel, VUBPress, 2002, 139-177.
- Maes, E., Dupire, V., Toro, F. et Vanneste, Ch. (promotor), *De V.I.-commissies in actie. Onderzoek naar de werking van de in het kader van de nieuwe V.I.-wetgeving (wetten van 5 en 18 maart 1998) opgerichte commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling/Les commissions de libération conditionnelle en action. Recherche sur le fonctionnement des commissions de libération conditionnelle, créés dans le cadre de la nouvelle réglementation sur la libération conditionnelle (lois de 5 et 18 mars 1998)*, Ministerie van Justitie, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, Hoofdafdeling Criminologie, augustus 2000, 355p. + bijlagen.
- Mary, Ph., “Chronique de criminologie, Les nouvelles lois sur la libération conditionnelle en Belgique”, *Revue de Droit Pénal et de Criminologie*, 1998, 713-757.
- Meyvis, W., “Voorwaardelijke invrijheidstelling. Gekneld tussen justitie en Vlaamse Gemeenschap”, *Panopticon*, 1997, 295-296.

---

²⁷ In dit verband kan wel verwezen worden naar een door het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen gefinancierd project dat momenteel loopt aan de afdeling Strafrecht, strafvordering en criminologie van de K.U.Leuven (tot eind december 2006). In het kader van dit project wordt onderzoek verricht naar competentie- en performantiemodellen bij beslissingsprocessen van personeelscolleges inzake advies voor voorwaardelijke invrijheidstelling. Het onderzoek moet inzicht verschaffen in de gewenste en de feitelijk gevolgde beslissingsprocedures terzake.

- Overlegplatform V.I., *Jaarverslagen 1999, 2000 en 2001*. (<http://www.just.fgov.be> - rubriek Organisatie – Administratieve rechtscolleges)
- Perriëns, R., Pieters, F. en Piron, P., “Missie, visie, doelstellingen en acties van de Nederlandstalige commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling”, *Panopticon*, 2002, 250-254.
- Persmap “*Mission statement*” Nederlandstalige V.I.-commissies d.d. 1 maart 2002.
- Pieters, F., “Het slachtoffer in de wetgeving inzake de Voorwaardelijke Invrijheidstelling”, *Panopticon*, 2001, 275-281.
- Rihoux, A. (o.l.v. Prof. F. Brion), *Développement et valorisation des instruments d’aide en politique criminelle*, Louvain-la-Neuve, Université Catholique de Louvain, Unité de Criminologie, mei 2000, 82p. + bibl.
- Smaers, G., “Het trieste verhaal van het eerste geheime jaarverslag van de VI-commissies”, *Fatik, Tijdschrift voor Strafbeleid en gevangeniswezen*, jg. 19, nr. 91 (september 2001), 25-26.
- X, “Cijfermateriaal met betrekking tot de eerste drie werkingsjaren”, *Metanoia*, maart 2002, 77-83.

Overzichtstabel beslissingen Nederlandstalige V.I.-commissies 1999-2001*

	1999			2000			2001		
	Antwerpen	Brussel	Gent	Antwerpen	Brussel	Gent	Antwerpen	Brussel	Gent
Beslissingen									
Herroeping	17	28	42	21	42	80	37	37	69
Herziening	13	22	18	29 (28)	32	21	35	27	36
Schorsing	12	12	20	17	29	17	15	36	25
(Niet-)Aanpassing voorwaarden	2	2	11	5 (9)	1	15	9	11**	20***
Inwilliging verzoek SO	8	10	7	13	31	30	10	20	19
Afwijzing verzoek SO	0	2	0	0	1	0	0	1	0
Taaloverdracht	85 (0)	0	4	0	1	1	0	1	2
Bevoegdheidsoverdracht	0 (85)	32	5	2	7	1	2	0 (1)	2
Toekenning voorstel VI	99	78	114	143 (145)	97	127	125	103	96
Toekenning verzoek VI	-	-	-	-	-	-	20	12	8
Afwijzing voorstel VI	11	23	36	21 (19)	50	70	18	29	33
Afwijzing verzoek VI	-	-	-	-	-	-	17	21	26
Uitstel VI	-	19	28****	-	33	46	-	19	32
Uitstel herroeping	-	1	8	-	0	6	-	0	23
Andere*****	7	28	13	9	56	53	15	76	37
<i>waaronder 'Niet herroeping'</i>		1	5		14	25		29	24
Niet-herroeping (inzake H/S/H)*****	5			8 (5)			15		
Totaal	259	257	306	268	380	467	318	393	428

* De gegevens die in de tabel worden weergegeven, zijn afkomstig uit de documentatie die door de Nederlandstalige V.I.-commissies werd verspreid naar aanleiding van de voorstelling van de 'mission statement' d.d. 1 maart 2002. Afwijkende cijfers, gepubliceerd in de verschillende jaarverslagen, zijn weergegeven tussen haakjes.

** Waaronder 1 beslissing tot niet-aanpassing van de voorwaarden

*** Waaronder 2 beslissingen tot niet-aanpassing van de voorwaarden

**** Met inbegrip van 5 beslissingen tot voortzetting op proces-verbaal. Bij de commissie Brussel werd apart melding gemaakt van de voortzettingen op proces-verbaal.

***** Met, voor de commissies Brussel en Gent, aftrek van de beslissingen tot niet-aanpassing van de voorwaarden (in 2001; resp. 1 en 2 beslissingen),

voor Antwerpen inclusief 'inzake VI'

***** In tegenstelling tot bij de commissies Brussel en Gent, werden de beslissingen tot niet-herroeping bij de commissie Antwerpen in de n.a.v. de persconferentie verspreide gegevens niet mee opgenomen onder de rubriek 'andere', maar afzonderlijk geregistreerd onder de rubriek 'inzake H/S/H'. In de jaarverslagen van het 'Overlegplatform V.I.'

zijn deze beslissingen geregistreerd onder de rubriek 'andere' als beslissing tot niet-herroeping (voor de jaren 1999 en 2000) en als beslissing inzake H/S/H (voor het jaar 2001)

(persoonlijke mededeling voorzitter V.I.-commissie Antwerpen)